

ANTONIA DOŠEN

"PRVA LIČKA KLESAONA ZA GRADNJU I UMJETNOST" I RAD STJEPANA VUKELIĆA U GOSPIĆU

Antonia Došen
Muzej za umjetnost i obrt
Trg maršala Tita 10
HR 10000 Zagreb
antonia.dosen@yahoo.com

UDK: 72-05 Vukelić, S.
726.82(497.5 Gospić)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2012-12-18

Početak 20. stoljeća Gospić nije imao kamenoklesara, ni kipara ni bilo kakve obrtničke radnje koja bi zadovoljila potražnju građana za stalno potrebnim nadgrobnim spomenicima ili općine za gradskom javnom skulpturom i skulpturalnom plastikom. Glavni ulaz u gospićko gradsko groblje Marije Magdalene sadrži grobnice još iz druge polovine 19. stoljeća, te su one, uz neogotičku kapelicu Marije Magdalene podignutu 1856. godine na groblju, svjedočanstvo nekih prošlih dana kada je Gospić doživljavao ubrzan gospodarski razvoj i napredak. Autor mnogih nadgrobnih spomenika na groblju je Stjepan Vukelić, koji je 1900. godine u Gospiću, uz suradnju još dvojice klesara Tome Zorice i Josipa Beuca, otvorio "Prvu ličku klesaonu za gradnju i umjetnost". U razdoblju od 1900. godine do početka Prvog svjetskog rata, Vukelić je bio najzastupljeniji klesar na gospićkom području, pa mu je osim nadgrobnih spomenika pripisan i rad na pilu Krista Spasitelja u Kaniškoj ulici u Gospiću.

Ključne riječi: Prva lička klesaona, Stjepan Vukelić, Gospić, nadgrobni spomenici, pil Krista Spasitelja

Početak 20. stoljeća Gospić nije imao kamenoklesara, ni kipara ni bilo kakve obrtničke radnje koja bi zadovoljila potražnju građana za stalno potrebnim nadgrobnim spomenicima ili općine za gradskom javnom skulpturom i skulpturalnom plastikom. Narudžbe za kiparskim i klesarskim

radovima su se slale van grada, u Zagreb, Senj ili još dalje.¹ Na pročeljima kuća se, ako postoji ornamentalna plastika, radi prema šablona još iz krajiških dana ili se kopiraju motivi viđeni po drugim gradovima. Spomenička skulptura na groblju je dosta rijetka i vrlo skromna. Glavni ulaz u gospičko gradsko groblje Marije Magdalene sadrži grobnice iz druge polovine 19. stoljeća, no i one su često samo serijska proizvodnja dviju ili više klesarskih radionica koje tada djeluju prema potrebama gospičkih naručitelja. Uz neogotičku kapelicu Marije Magdalene podignutu 1856. godine na groblju se može istaknuti još nekoliko nadgrobnih spomenika koji izdržavaju već čitavo stoljeće i svjedoče o nekim prošlim danima kada je Gospić doživljavao ubrzan gospodarski razvoj i napredak. Autor mnogih nadgrobnih spomenika je Stjepan Vukelić, gotovo uvijek potpisan u podnožju postamenta. Uzimajući u obzir potpise na spomenicima moguće je pratiti njegov rad od 1900. godine do početka Prvog svjetskog rata, kada je bio najzastupljeniji klesar na gospičkom području. Iako je svoju gospičku klesarsku karijeru započeo otvorivši obrtnu radnju u suradnji s još dvojicom klesara i kipara, Josipom Beucom i Tomom Zoricom, njihova imena, kao ni potpis njihove "Prve ličke klesaone" ne nalazimo ni na jednom spomeniku unutar starijeg dijela gradskog groblja.

Prva lička klesaona

Nedostatak klesarskog obrta i obučeni klesara i kipara u Gospiću mijenja se 1900. godine kada se otvara "Prva lička klesaona za gradnju i umjetnost Vukelić, Zorica i Beuc". Kako bi bili sigurni da je ideja o otvaranju klesarnice isplativa u malom mjestu s tadašnjih oko 8000 stanovnika, njezini osnivači Stjepan Vukelić (1875.–1926. Gospić), Tomo Zorica (r. 18.12.1872. u Gospiću) i Josip Beuc preventivno su obišli i pretražili okolicu grada u potrazi za kvalitetnim materijalom. Velebitski ili lički mramor, kako su ga sami nazvali, uz gips je, bio temeljni materijal koji su koristili. Planirani smještaj njihove klesaonice bio je na jednoj od tri državne ceste koje su prolazile kroz grad, u Bilajskoj ulici.² Kako je Stjepan Vukelić rodom iz Lipa, predgrađa Gospića do kojega se dolazi Bilajskom ulicom, ova lokacija je bila logičan izbor za smještaj njihova obrta,³ kao i blizina rijeke Novčice.⁴

¹ Na postamentima nadgrobnih spomenika gospičkog katoličkog i pravoslavnog groblja nalaze se mnogobrojni potpisi klesarskih radionica: Fuchs (Zagreb), L. Pierotti (Zagreb), Marković (Perušić), Strecha (Zagreb), Grein (Graz), Industrija mramora Subotica, Cerenogy A. es fia (Budimpešta), Tatalović (Karlovac), Ad. (Adolf) Baumgarten (Zagreb) i dr.

² (-). Raznobojni velebitski mramor. // *Hrvat*, 13.08.1900, br. 15, 3.

³ Prema navodima gospodina Nikole Vukelića, potomka Stjepana Vukelića, u naselje Lipe se ulazilo Lipovskom ulicom (kao i danas) na čijem početku s lijeve strane (Lipovska 3) se i

Stjepan Vukelić je rođen u Gospiću 1875. godine kao jedan od osmero djece od roditelja Jose i Marije (rođ. Orešković).⁵ Nakon završenog osnovnog obrazovanja u Gospiću odlazi 1890. na školovanje u Zagreb na tadašnju Kraljevsku mušku obrtnu školu pod ravnateljstvom Hermana Bolléa. Financiranje škole u Zagrebu omogućio mu je njegov stric.⁶ Tijekom školovanja na Kraljevskoj muškoj obrtnoj školi mladi Vukelić sudjeluje u zagrebačkim projektima Hermana Bolléa, kao i ostali učenici.⁷ Nakon tri godine provedene na školovanju u Zagrebu Vukelić vjerojatno odlazi u Budimpeštu gdje sudjeluje u izgradnji krova katedrale sv. Stjepana.⁸

Iz razdoblja školovanja Vukelića i Zorice na Kraljevskoj muškoj obrtnoj školi u Zagrebu vidljivo je kako Stjepan Vukelić nikada nije dobio svjedodžbu izučenog klesara ni kipara.⁹ U Razrednicama iste škole za godine 1890./91, 1891/92. te 1892/93. javlja se pod imenom Stevo Vukelić (klesar) i Stjepan Vukelić (kipar, Gospić, r.k.). Riječ je naravno, o istoj osobi, a možda i stoga jer mu se pogreškom u drugom razredu upisalo ime Stevo. Također je iz Razrednice za šk. god. 1892/3. vidljivo kako je Vukelić nakon prve dvije godine, gdje je učio za klesara, počeo izučavati i "kamenju kipariju", a potom

dan danas nalazi kuća u kojoj je stanovao i držao klesarski obrt Stjepan Vukelić, a koja je do danas ostala u posjedu obitelji Vukelić. (Razgovor s Nikolom Vukelićem vođen 15. 10. 2012.)

⁴ Vukelić je imao plan da uvede vlastiti vodovod do klesarnice kako bi što lakše obrađivao kamen, stoga je prilikom povratka u Gospić i otvaranja obrta 1900. odlučio izgraditi kuću pored koje je smjestio klesarnicu i vapnicu, a o planu dovoda vode do radionice svjedoči i danas potok na sačuvanom imanju. Podatci prikupljeni tijekom razgovora s unukama S. Vukelića, gospođama Mirenom Pavlović rođ. Puškarić i Mirjanom Vrsalović (17. 10. 2012.)

⁵ Podatci prikupljeni tijekom razgovora s unukama S. Vukelića, gospođama Mirenom Pavlović rođ. Puškarić i Mirjanom Vrsalović (17. 10. 2012.)

⁶ Vukelićev ujak Pajo Vukelić (rod. Orešković iz Široke kule kod Gospića) bio je visoki školski nadzornik u Zagrebu, te je posjedovao i vlastiti obrt u Ilici u Zagrebu. Pomagao je financijski ostatku obitelji, a kako sam nije imao djece bio je svojevrsan mecena mladomu Stjepanu. Podatci o školovanju i ranim danima života Stjepana Vukelića preuzeti iz razgovora s Nikolom Vukelićem. (Razgovor s N. Vukelićem vođen 15. 10. 2012.)

⁷ Prema kazivanju unuka gospođe Mirene Pavlović i Mirjane Vrsalović njihov djed je vjerojatno sudjelovao na obnovi zagrebačke katedrale kao i u izgradnji Muzeja za umjetnost i obrt.

⁸ Podatak dobiven od gospođe Mirene Pavlović kojoj je o tome pričala majka Marija, kći Stjepana Vukelića. (Razgovor vođen 17. 10. 2012.)

⁹ Ova spoznaja je temeljena na pregledanim Svjedodžbama absolviranih naučnika Kraljevske muške obrtne škole u Zagrebu u razdoblju od 1886. do 1897. koje su sačuvane do danas i prema kojima, kada se usporede Razrednice iz istog razdoblja, gdje se spominje Vukelićevo ime, trebala bi postojati njegova svjedodžba. DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Svjedodžbe absolviranih naučnika Kr. obrtne škole u Zagrebu, sign. 21748.

je isključen iz škole već u ožujku 1893.¹⁰ Ovo svakako objašnjava činjenicu da ne postoji svjedodžba s njegovim imenom, ali i opovrgava kasnije novinske navode u kojima piše kako je završio Obrtnu školu. U razdoblju između 1893. i 1900. Stjepan Vukelić je boravio u Zagrebu, Budimpešti i Gospiću, ali detaljnijih podataka o njegovu boravku u ovim mjestima nema. Za razliku od njega Tomo Zorica¹¹ je Kraljevsku mušku obrtnu školu u Zagrebu završio 1890. godine gdje je izučio klesarski obrt. Podatci o njemu mogu se naći u Državnom arhivu u Zagrebu, gdje se spominje ne samo u Razrednicama od 1886. do 1889.¹² nego je sačuvana i njegova svjedodžba. Kao naučnik osposobljen je za rad klesarskog pomoćnika. Josipa Beuca nema u evidenciji Kraljevske muške obrtne škole u Zagrebu, što znači da je svoje školovanje završio negdje drugdje.

O radu "Prve ličke klesione" *Narodne novine* iz 1900. pišu: *Prije četir mjeseca od prilike našao je kipar gosp. Stjepan Vukelić na kamenim pećinama oko Gospića čisti mramor-kamen. Pomnijim iztraživanjem uvjerio se je g. Vukelić, da je taj mramor osobito liep i trajan, te da dobro odoljeva raznim nepogodama vremena. Uslied toga on je odmah izveo put do mjesta, gdje se taj mramor nalazi u većoj množini, da ga upotriebi u razne kiparske svrhe. Kako sam nije mogao da nosi toliki trošak za gradnju puta i lomljenje kamena, pozvao je još dvojicu domaćih sinova, i to g. Josipa Beuca i g. Tomu Zoricu, da stupe s njim u društvo, pa se oni pozivu i odazvaše. Započeše skromnim sredstvima, ali uztrajaše junački i za kratko vrieme otvoriše ovdje kiparsku i klesarsku poslovnicu, u kojoj su izradjivali većinom predmete od domaćeg mramora. U kratko vrieme od dva do tri mjeseca imali su već raznih i to veoma ukusno izvedenih kipova, spomenika i drugih kamenih predmeta, koji su sjajno dokazali, da je domaći mramor za kiparske radnje osobito dobro upotrebljiv, a vanjštinom veoma liep. Ima od toga mramora četir vrsti, to crno-šarenoga, crnkastoga, žuto-šarenoga i sasvim bieloga. Mramor se može upotriebiti u razne svrhe, a takodjer i za izradbu finijih predmeta, a svatko, tko želi, može dobiti od toga mramora uzorke od*

¹⁰ DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Razrednica III. razreda šk. god. 1892/3, sign. 22417

¹¹ Tomo Zorica je polazio Kraljevsku mušku obrtnu školu od 1.10.1886. do 15.9.1890. u kojoj je izučio klesarski zanat. Obučavan je u "teoretičnim" predmetima te tehničko-praktičnim, u kojima je iz klesarstva kao glavnog predmeta postigao veoma dobar uspjeh. Svjedodžbu je potpisao tadašnji Ravnatelj Kraljevske muške obrtne škole Herman Bollé. DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Svjedodžbe god. 1890. absolviranih naučnika Kr. obrtne škole u Zagrebu, sign. 21748.

¹² U Razrednici iz 1. razreda šk. god. 1886/7. uz ocjene stoji opaska u rubrici Praktične vježbe: "talentiran mogo bi biti mnogo bolji." DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Razrednica I. razreda 1886/7., sign. 22417/1.

rečene gospode. Upozorujemo ovim na taj domaći mramor, koji zaslužuje, da se što više upotrebljava.¹³

Točna lokacija na kojoj se iskopavao velebitski kamen nije poznata¹⁴, no njegova kvaliteta je potvrđena činjenicom kako do danas ni jedan nadgrobni spomenik isklesan od toga materijala nije dobio onu patinu kakvu kamen zna poprimiti nakon stoljetnog stajanja i izloženosti različitim atmosferilijama. Kao idejni začetnik klesarske radionice Vukelić se u svom ambicioznom planu oslonio ne samo na nepostojanje klesarskog obrta u gradu već i na isplativost samog materijala s obzirom na to da kamen nije morao naručivati od dobavljača izvana već ga je imao u izobilju u samoj okolini Gospića. Nešto skromniju vijest o otvorenju "Prve ličke klesaone" donose i lokalne novine *Hrvat* iz Gospića u ljeto 1900. koje najavljuju skorašnje otvorenje klesaone "za gradnju i umjetnost" koju otvaraju "trojica domaćih ljudi strukovnjaka za kamen"¹⁵. Također sličnu vijest *Hrvat* objavljuje po drugi put s nešto više informacija o Vukeliću i Zorici o kojima piše kako su radili po cijeloj Monarhiji nakon završene Obrtne škole i kako su naučili i klesarstvo i kiparstvo, a radnju su otvorili na Novoj cesti.¹⁶

Prvotna ambiciozna zamisao o partnerstvu trojice kipara, uskoro se pokazala nedovoljna za opstanak, te se njihova klesarska radionica ubrzo svodi na jednu osobu, Stjepana Vukelića. Kako sam Vukelić jednom prigodom piše: "*Doveo sam sa sobom dva svjetski naobražena klesara kao kompaniste. Misao, da ćemo otvoriti nove kamenolome, da ćemo taj zapušteni kraj sa više radnjah poljepšati, nas je ponešto iznevjerila. Odnosaji su zahtjevali, preinaka je usliedila. U pomanjkanju prometa morala se je moja kompanija razići, dok ja uporno ostadoh sam, - želio sam i održao sam se – nu možda mnogo teže, nego li si mnogi i pomisliti može.*"¹⁷ Nakon što su se Zorica i Beuc razišli s Vukelićem, Beuc postaje vlasnik obrta u Zagrebu pod nazivom "I. lička klesaona", osnovana vjerojatno već godinu dana kasnije odnosno 1901. godine.¹⁸ Uz izradu nadgrobnih spomenika Beuc se s novim suradnicima posvetio i izradi crkvenog namještaja,

¹³ (-). Hrvatski mramor. // *Narodne novine*, god. LXVI, 14.11.1900, br. 261, 2.

¹⁴ O mjestu eksploatacije kamena za svoju klesarnicu Vukelić je, prema kazivanju svojih nasljednika, mogao imati na dvije lokacije: u naselju Lipe u Gospiću, gdje je pronađeno naselje ilirskih plemena Japoda bogato kamenom, a koje je djelomično smješteno na posjedu obitelji Vukelić (preuzeto iz razgovora s Nikolom Vukelićem, 15. 10. 2012.) te iz podnožja Velebita (iz razgovora s Mirenom Pavlović, a prema kazivanju Gordane Turk, rod. Vukelić, 17. 10. 2012.).

¹⁵ (-). Prva lička klesaona. // *Hrvat*, 30.07.1900, br. 14, 3.

¹⁶ Podatak o Novoj cesti preuzet iz članka "Prva lička klesaona" objavljenom u listu *Hrvat*, 15.09.1900, br. 17, str. 3. Nova cesta je očigledno, već ranije spominjana, Lipovska ulica.

¹⁷ Vukelić, Stjepan. Dva nadgrobna spomenika. // *Hrvat*, god. XIV, 20. 07. 1907, br. 50, 1.

¹⁸ "U Zagrebu već dvije godine opstoji "I.lička klesaona", kojoj su vlasnici trojica naših ljudi (Matković, Fabac i Beuc)." (-). I. lička klesaona. // *Katolički list*, tečaj 54, 09. 04. 1903, br. 15, 182.

oltara, krstionica i drugoga "iz vlastitih kamenoloma."¹⁹ Ova klesarnica je također sudjelovala u izradi glavnog oltara crkve Srca Isusova u Zagrebu 1903. godine pod imenom "Prva lička klesarska udruga".²⁰ Godine 1904. otvoren je Trgovačko-obrtni muzej u Zagrebu prigodom čega je objavljen "Katalog obrtno-industrijskih izložaba Trgovačko-obrtnog muzeja u Zagrebu". U istom katalogu se, između ostalih imena obrtnika, u dvorani I. i II., u kojoj je bila izložena kamena, keramička i građevno-kemijska industrija navode imena izlagača "Prve ličke klesione" - Fabac i Beuc koji izlažu "dvie škropionice iz ličkog mramora".²¹

Možemo pretpostaviti kako je do razlaza trojice klesara "Prve ličke klesione za gradnju i umjetnost Vukelić, Zorica i Beuc" došlo u razdoblju između 1900. i 1901. godine, odnosno već vrlo uskoro nakon što su započeli svoju suradnju. Nakon tog razlaza Vukelić ostaje u Gospiću, Josip Beuc nastavlja svoj rad u Zagrebu u suradnji s Fabcom i Matkovićom tijekom 1901.-1903., a od 1904. Josip Beuc surađuje samo s Fabcom. O daljnjem klesarskom radu Tome Zorice i Matkovića bi tek trebalo provesti detaljno istraživanje, kao i o kasnijoj sudbini Beucove "I. ličke klesione". Činjenica je kako je Josip Beuc i dalje nastavio koristiti lički mramor koji je također bio glavni materijal Vukelićevog obrta. Jesu li u tom pogledu nastavili suradnju i možda zajedno crpili materijal iz istoga izvora? Je li do prekida suradnje došlo uistinu zbog malog interesa kupaca kako sam Vukelić svjedoči, ili je riječ o nečemu drugomu, ostat će tajna zbog manjka podataka i relevantnih izvora.

U razdoblju nakon razlaza s Beucem i Zoricom Stjepan Vukelić se bavi izradom nadgrobnih spomenika na gospićkom katoličkom i pravoslavnom groblju, pa njegov potpis nalazimo na spomenicima obitelji Štimac (1903.), obitelji Mayerhoffer (1903.), Katarine Radaković (1902.) i Ane Šobat (1903.). O mnogobrojnosti svojih radova kao i teškom poslu koji je obavljao nakon što je ostao bez suradnika u "Prvoj ličkoj klesioni" sam Vukelić kaže: "*Dan danas mogu spomenuti izmed velikog broja mojih pokrajinskih radnja, spomenike obitelji Nikšić, te Bušljeta-Bedekovićeve*" "*Jedna klesarska radiona mora imati bar 4 zaposlena radnika, ne samo za to da mogu teške komade kamena premještati, nego i za to, što svaki imade svoju određenu zadaću.*"²²

¹⁹ Podatak preuzet iz reklame za PRVU LIČKU KLESAONU za gradnju i umjetnost smještenu u Novoj Vesi 38 u Zagrebu objavljenu u br. 12, 13, 14. crkveno-bogoslovnog časopisa *Katolički list* iz 1903. godine.

²⁰ Bazilika Srca Isusova u Zagrebu. // *Isusovačka baština u Hrvata.* / Maruševski, Olga. Zagreb : Muzejsko-galerijski centar, 1992, 152.

²¹ Katalog obrtno-industrijskih izložaba Trgovačko-obrtnog muzeja u Zagrebu 1904. Zagreb : Dionička tiskara u Zagrebu, 1904, 57.

²² Vukelić, Stjepan. Dva nadgrobnja spomenika. // *Hrvat*, god. XIV, 20. 07. 1907, br. 50, 2.

Spor Vukelić – Pavelić – Rendić

Stjepan Vukelić se pojavljuje u gopićkoj javnosti po drugi put kada javnom kritikom izražava svoje nezadovoljstvo naspram bogate trgovačke obitelji Pavelić iz Gospića koja mu je obećala izradu obiteljskog nadgrobnog spomenika još godinama prije dok je Lovro Pavelić, trgovac i predsjednik Prve ličke štedionice bio živ, a s kojim se Vukelić usmeno dogovorio kako će mu izraditi nadgrobni spomenik.²³ Smrću Lovre Pavelića njegovi sinovi odlučuju naručiti spomenik od poznatog kipara Ivana Rendića, čime su uvrijedili Vukelića. Promjena narudžbe za izradu spomenika izazvala je protest Vukelića koji o tome javno korespondira s jednim od sinova Lovre Pavelića, Antom, u novinama *Hrvat* i *Starčevićanac* tijekom srpnja i kolovoza 1907. godine. Kako bi opravdao svoje ime i kvalitetan rad koji je doveden u pitanje, Stjepan Vukelić navodi svoja dotadašnja postignuća²⁴, odnosno spomenike koje je radio obiteljima Bedeković - Bušljeta i obitelji Nikšić. Također rekonstruirao u svom pismu uredništvu novina *Hrvat*, cjelokupni razgovor koji je osobno vodio s Ivanom Rendićem,²⁵ a iz kojega se zaključuje kako je Ante Pavelić odlučio da Vukelić za spomenik njegova oca napravi samo najniže podnožje što je, kako kasnijom korespondencijom doznajemo, kipar odbio. U međusobnim optužbama Pavelić kaže da je prosljedio sve članke o ovoj temi Rendiću u Supetar na Braču te kako je Rendić osobno odgovorio na ove kritike komentarom: "*On hoće, da ima monopol čitave Like, i ne će, da se drugi pačaju u njegove poslove, jer onda može udarati ciene, kakove on hoće.*"²⁶ Objektivno gledajući Vukelić nije bio jedini kamenoklesar čiji se rad cijenio i naručivao na gopićkim grobljima, ali je zato bio jedini koji je i boravio na tom području te izravno besplatno eksploatirao materijal za svoj rad. Također kako se razvijala

²³ "*Već je jedanaesta godina, što me je blagop. Lovre na izgradnju svog spomenika upozorio, dakle prije nego sam se i smio odlučiti, da se u svoj zavičaj povratim i radionu otvorim...*". Ibid.

²⁴ "*Gradjevnim se i ornamentalnim kiparstvom bavim, koliko promet zahtieva, i danas. Zašto da napustim svoju školu? U najteže časove moje sjete spadaju oni, kad pomislim, da sam u drugih gradovih izradjivao i mnogo teže i kompliciranije predmete nego li je spomenik Lovre Pavelića.*" Vukelić, Stjepan. Dva nadgrobna spomenika. // *Hrvat*, god. XIV, 31. 07. 1907, br. 53, 2.

²⁵ "*Lani sam bio ravno u Trstu, da se sa Rendićem sporazumim glede, tog spomenika. On mi je ocrtao sastav predmeta a drugo je, reče, stvar dra. Ante. Boraveći g. doktor poslije u Gospiću posao mi je malne i povjerio – nu samo najniže podnožje. Konačna pogodba nije bila na redu, i odmah sam naslutio, što se je i dogodilo, da je napokon ovih dana na više vozova dopremljen taj zgotovljeni posao.*" Ibid., 3.

²⁶ Pavelić, Ante. Ivan Rendić o "kritici" Vukelićevoj. // *Starčevićanac*, 15. 08. 1907, br. 30, 3.

daljnja polemika između ove dvojice aktera sukoba, moguće je i kako je Ante Pavelić parafrazirao navodne Rendićeve riječi u svoju korist. Malo je vjerojatno da bi Rendić osobno ulazio u jednu lokalnu raspravu oko spomenika Hercegovke koji je ranije već bio postavio na nekoliko drugih grobnica i koji je bio vrlo dobro prihvaćen. Uostalom, Rendić osobno nikad nije došao vidjeti spomenik u Gospić koji su drugi za njega oblikovali, odnosno uredili mu postolje. Nakon navodne osobne umiješanosti Rendića u čitav ovaj slučaj, Stjepan Vukelić u svoju obranu aludira čak i na činjenicu kako je vrlo vjerojatno dio motiva preslice na Lovre Pavelića spomeniku Rendić preuzeo izravno od njega.²⁷

Poznavajući stanje u Gospiću početkom 20. stoljeća i ideološka razmimoilaženja unutar pravaške stranke, koja je tada bila vodeća u gradu, vidljive su dvije politički oprečne struje koje su stvorile animozitet između svojih članova kojima je cilj bio što više pridonijeti svojoj strani. Ispolitiziranost novina tog vremena *Hrvat* i *Starčevićanac*, koji su se nalazili na različitim krajevima iste stranke, poslužila je za javnu polemiku vođenu između naručioca Ante Pavelića i klesara Vukelića.²⁸ Važnost ove polemike vođene u gospićkim lokalnim novinama je ponajprije u tome što nam otkriva puno važnih podataka o Stjepanu Vukeliću i njegovu radu, koji nikada nije ni valoriziran ni istražen. Nakon svih rasprava vođenih između Pavelića i Vukelića ostaje dojam kako je riječ o osobnom obračunu koji, kada je optuživanje postalo previše politički intonirano, prestaje biti javan.

Klesarski rad Stjepana Vukelića

Na gospićkom gradskom groblju Marije Magdalene Stjepan Vukelić je ostavio najviše svojih radova. Kako sam ističe u polemikama koje je vodio u ljeto 1907. u novinama *Hrvat*, nadgrobni spomenici za obitelj Nikšić i obitelji Bušljeta – Bedeković bili su njegovi najreprezentativniji uradci kojima je pokazao svoje umijeće. Kako bi se što jednostavnije napravila diferencija između različitih tipova nadgrobničkih spomenika, u tekstu smo se poslužili tipologijom nadgrobničkih

²⁷ "Onda kad sam ja bio kod Rendića bilo je mišljeno da će spomenik svršavati sa oblikom velikog bogato izkićenog križa. O preslici nije bilo nit spomena, daklen nije moglo biti nit tumačenje. Nu istina je, da sam pred 6 godina poslao Rendiću po mom kolegi Bencu, ostavinu mojih dviju podavno preumrlih baba – dvie preslice da li ih je Rendić uporabio – ne znam." Vukelić, Stjepan. Pavelić zove u pomoć Rendića. // *Hrvat*, 28. 08. 1907., br. 60, 3.

²⁸ O svojoj političkoj opredjeljenosti Vukelić i sam svjedoči riječima: "Po gotovu me zabrinjuje, da je gospodin dospio medju vodje političke stranke, kojoj sam dušom i srcem pripadao i onda, dok me je grozni Khuen nekoliko puta osjetljivo opomenuo." Vukelić, Stjepan. Dva nadgrobna spomenika. // *Hrvat*, god. XIV, 31. 07. 1907, br. 53, 2.

spomenika prof. Dragana Damjanovića koji je tipološki strukturirao rad Hermana Bollé-a i njegovih učenika na nadgrobnim spomenicima groblja Mirogoj²⁹, a koji je primjenjiv i na radove Stjepana Vukelića zbog njegova školovanja provedenog na Obrtnoj školi. Nacrt za spomenik Ivanu Bušljeti iz 1905. godine Vukelić je napravio slijedeći klasične oblike arhitekture.³⁰ Prema Damjanovićevoj tipologiji ovaj tip spomenika možemo svrstati u spomenik tipa edikule. Iako je na vrhu zabat zaključen križem, centralni dio spomenika čini edikula.

Sa zajedničkog pravokutnog položenog postamenta izdižu se dva manja postamenta, svaki s edikulom u duhu renesansnog oblikovanja te zabatom na vrhu. Ispod zabata su se nekad nalazila uklesana imena obitelji Bedeković i Bušljeta koja su sada izbljednula i tek se djelomično naziru. U središtu zabata je florealni ornament u obliku rozete iznad kojega u nastavku dolazi križ. Srednji istaknuti dio postamenta nosi na sebi ukrasnu vazu koja je oštećena. Na pločama u niši edikule nalaze se imena iz vremena postavljanja: Milka Bušljeta, kasnije udana Bedeković (umrla 1906.) te Ivan Bušljeta (preminuo 1905.). Trgovačka obitelj Bušljeta imala je u vlasništvu jednu od istaknutijih secesijskih kuća³¹ u Gospiću sačuvanih do danas, koja se nalazi preko puta kapelice sv. Ivana Nepomuka u centru grada. Malo podalje od ovog spomenika nalazi se i grobnica još jedne ugledne gospićke trgovačke obitelji. Riječ je o obitelji Rubčić, čiji je najstariji član Lavoslav bio poznati trgovac.³² Pod pretpostavkom kako je nadgrobni spomenik isklesan u godini kada je Lavoslav Rubčić pokopan (1907.) vrlo je vjerojatno kako je oblikovanje ovog spomenika Vukelić radio serijski, odnosno koristeći već postojeći nacrt za spomenik obitelji Bušljeta iz 1905. Zbog načina na koji oblikuje strogo geometrijski rezane plohe i ponovno postavlja ploču s natpisom unutar edikule, jasno je kako je, iako bez potpisa, ovaj spomenik djelo Stjepana Vukelića. Jedinu odmak nalazimo u oblikovanju zabata, gdje se iznad gotovo izbljednulog natpisa *OBITELJ RUBČIĆ* ne nalazi ukrasna rozeta već je u polukružnu profilaciju umetnuta fotografija Lavoslava Rubčića. Uz spomenik obitelji Bušljeta – Bedeković kipar i klesar Stjepan Vukelić posebno naglašava i rad na spomeniku

²⁹ D. DAMJANOVIĆ, 2010, 89-104.

³⁰ Tijekom korespondencije koju je vodio s Antom Pavelićem Vukelić je usporedio svoj rad na spomeniku Bušljeta s Rendićevim radom za obitelj Pavelić kritizirajući rad Rendića napisavši: "*Kada bi se sa Pavelićeva spomenika maknula figura i kovinski nakit, ostalo bi kup složena kamena, u kom bi itko ili nitko našao oku dopadnosti.*" Vukelić, Stjepan. Dva nadgrobna spomenika. // *Hrvat*, god. XIV, 20. 07. 1907, br. 50, 1.

³¹ Danas je u toj kući smješteno Veleučilište Nikole Tesle.

³² U lokalnom tisku nalazimo kako je dućan Lavoslava Rubčića izgorio u proljeće 1907. zajedno s dijelom stare općinske zgrade. (-). Požar. // *Hrvat*, god. XIV, 15. 05. 1907, br. 35, 3.

Sl. 1. Nadgrobni spomenik obitelji Bušljeta-Bedeković, Stjepan Vukelić (1905.-1906.) (foto. A. Došen)

Sl. 2. Spomenik obitelji Nikšić, Stjepan Vukelić (1903.) (foto. A. Došen)

za obitelj Nikšić, koji se nalazi s lijeve strane od glavnog ulaza na gradsko groblje Marije Magdalene.

S obzirom na to da Vukelić ovaj rad spominje 1907. godine pretpostavlja se kako ga je izradio između dolaska u Gospić 1900. i 1907., te se, prema upisanim imenima na spomeniku i godinama smrti, datacija spomenika može okvirno smjestiti u 1903. godinu, kada je preminuo najmlađi član obitelji Nikšić rođen samo godinu ranije. U istoj grobnici su smješteni i članovi obitelji Nikšić umrli krajem 19. stoljeća³³, kao i članovi obitelji Trgovčević, čija imena su upisana na ploči s desne strane spomenika. Posljednji član obitelji Nikšić pokopan u ovoj grobnici bio je Tomislav Nikšić († 1976.). Prema natpisu na spomeniku, kao i reklamama u lokalnim novinama s početka 20. stoljeća, riječ je također o trgovačkoj obitelji³⁴, a njezin član Josip Nikšić je u nekoliko navrata biran i za općinskog zastupnika u Gospiću. Ime Josipa Nikšića nalazimo i u novinama *Ličanin*,³⁵ a iščitavajući, ne samo serijske publikacije onog vremena već i natpise na obiteljskoj grobnici, jasno je kako je Josip Nikšić naručitelj nadgrobno spomenika. Pri izradi ovog spomenika Vukelić se opet poslužio klasičnim jezikom arhitekture, koristeći renesansne elemente oblikovanja. Tipološki bi spomenik pripadao jednostavnijem obliku spomenika tipa oltarskog retabla napravljenom u neorenesansnom stilu s nišom unutar koje je natpis. Postament se sastoji od tri dijela: središnjeg istaknutog i bočna dva dijela uvučena. Istaknuti dio postamenta je lišen svake dekoracije, dok se na bočnim manjim uvučenim dijelovima nalazi florealni motiv u dubokom reljefu. Motiv prikazuje ružu koja je s jedne strane tek propupala, a s druge je slomljena i vene. Ova opozicija vizualno opisuje tragediju obitelji Nikšić odnosno njihovu prerano preminulu djecu. Iznad istaknutog dijela postamenta uzdiže se edikula sa dva stupa između kojih je nadgrobna ploča polukružnog završetka na kojoj stoje imena Josipa, Katice i Tomislava Nikšića. Stupovi završavaju nekom vrstom korinskog kapitela s volutama i akantusovim lišćem na koje se nadovezuje arhitrav sa zabatom u čijem trokutu je upisana i oblikom prilagođena školjka. Ovi elementi su razgraničeni s nekoliko pojasova i tankih profila. Ispod zabata je u dubokom reljefu uklesan natpis: *OBITELJ NIKŠIĆ*.

³³ Riječ je o rano preminuloj djeci Josipa i Katice Nikšić (Janko, 1878-1880; Slavko, 1879-1883; Jelka, 1884-1886; Zvonimir, 1889-1896; Sofija, 1882-1897. i Milivoj, 1902.-1903.)

³⁴ U novinama *Hrvat* od 15. 5. 1906, br. 37, na str. 3. nalazi se reklama za parni mlin Josipa Nikšića u Gospiću, u kojemu se može mljeti i skladištiti žito, kukuruz, pšenica. Također se istovremeno reklamira i njegova trgovina mješovite robe.

³⁵ "G. Josip Nikšić, trgovac u Gospiću nadograđuje na svoju prizemnu kuću jedan sprat (kat) koji će još ljetos biti gotov. Tom nadogradnjom poljepšat će se sajmišna ulica." (-). Nove gradnje. // *Ličanin*, god. II, 1. 6. 1887, br. 11, 4.

Na vrhu zabata je postavljen križ. Na bočnim stranama edikule smještene su spomen – ploče koje su dvjema volutama u gornjem dijelu povezane s edikulom. Pokraj voluta, na jastucima kleče mali anđeli sklopljenih ruku i pogleda uperena prema nebu. Potpis kipara se nalazi dolje desno na istaknutom srednjem dijelu postamenta: *VUKELIĆ, GOSPIĆ*.

Ostali nadgrobni spomenici koje je Vukelić radio, ili na katoličkom ili na pravoslavnom gospićkom groblju, nisu dostigli kvalitetu ni složenost izrade kao ova dva opisana spomenika. Jasno je kako je i financijska situacija naručitelja doprinijela odluci i želji o izgledu spomenika, tako da uz ove reprezentativne primjerke Vukelićeva rada nalazimo niz istovjetnih nadgrobni spomenika, uglavnom od tamna mramora sa šiljastim završetkom, vrlo strogih geometrijskih proporcija, koje autor koristi serijski i bez nekoga prevelikoga uložnog truda. Odskaču tek poneki primjeri ovakva oblikovanja kod kojih klesar dodaje ukrasne vaze, kandelabre ili višedjelni postament. U pokušaju da se tipološki razvrstaju, ovi spomenici se mogu podijeliti u dvije skupine: tip ploča-stela i tip obeliska. Tu bi se mogao ubrojiti spomenik obitelji Mayerhoffer (Juraj † 1853., Antonija † 1903.), potpisan dolje desno: *Vukelić, Gospić* kojemu je Vukelić, između dvaju kamenih oštećenih stupića ranije izrade, vjerojatno naknadnom intervencijom dodao središnju ploču – stelu 1903. godine, kada je pokopana navedena Antonija Mayerhoffer.

Popis nadgrobni spomenika koje je izradio Stjepan Vukelić na gospićkom katoličkom i pravoslavnom groblju:

Gradsko groblje Marije Magdalene

-s lijeve strane od glavnog ulaza:

obitelj Kasumović (Ivan, † 1900.), potpisan dolje desno: *V. Gospić*

obitelj Štimac (Marija, † 1886.; Dujo, u. 1903.), potpisan dolje desno: *Vukelić*

obitelj Čanić (Josipa, † 1907.), potpisan dolje desno: *Vukelić*.

obitelj Kolačević (Martin, † 1908.), potpisan na postamentu dolje desno: *Vukelić, Gospić*

obitelj Nikšić (Milivoj, † 1903.), potpisan dolje desno: *VUKELIĆ, GOSPIĆ*

obitelj Brolich (Nikola, † 1918.), potpisan dolje desno: *VUKELIĆ*

-s desne strane od glavnog ulaza:

obitelj Rukavina (Jerko, bez godine), potpisan dolje desno: *VUKELIĆ*

Katarina Radaković († 1902.), potpisan dolje desno: *Vukelić, Gospić*.

obitelj Mayerhoffer (Juraj, † 1853., Antonija, † 1903.), potpisan dolje desno: *Vukelić, Gospić*.

Sl. 3. Spomenik obitelji Mayerhoffer, Stjepan Vukelić (1903.) (foto. A. Došen)

obitelj Bedeković i Bušljeta (Milka, † 1906.; Ivan, † 1905.), nema potpisa
obitelj Devčić (Antonija, † 1896.), potpisan dolje desno: *Vukelić*.
obitelj Rubčić (Lavoslav, † 1907.), nema potpisa

Pravoslavno groblje u Jasikovačkoj ulici

Ana Šobat († 1903.), potpisan dolje desno: *V Gospić*.
Isak Medaković († 1895.), potpisan dolje desno: *Vukelić*.
Maca Trkulja († 1904.), potpisan dolje desno: *Vukelić*.

Među ovim navedenim odnosno popisanim spomenicima zasigurno ima još onih koji su autorski rad Stjepana Vukelića, no nažalost autor ih nije potpisao u vrijeme izrade.³⁶ Tako, na primjer, spomenik obitelji Bedeković – Bušljeta

³⁶ Ovdje bi se mogao ubrojiti i nadgrobni spomenik samog klesara, koji je umro 1926. od španjolske gripe, oblikovan kao spomenik tipa stela-ploča, koji nije potpisan ali prema navodima

također nema potpisa Vukelića, ali kako je sam autor pisao o njemu u vrijeme izrade, možemo mu ga bez sumnje atribuirati. Na pravoslavnom groblju u Jasikovcu popisana su samo tri spomenika s potpisom Vukelića; njihovo popisivanje je ovisilo o očuvanosti spomenika, ali i o održavanju groblja, koje je zbog zapuštenosti u potpunosti nepristupačno te zbog otkrivenih i razbijenih nadgrobnih ploča nesigurno za istraživanje.

Pil Krista Spasitelja u Kaniškoj ulici

U jednoj od glavnih triju prometnica u Gospiću, Kaniškoj ulici, čiji put vodi prema Karlobagu, još u 19. stoljeću postavljen je drveni križ s likom Krista Spasitelja na mjestu gdje se iz Kaniške ulice skreće u današnju Ulicu bana Josipa Jelačića. Pilovi i križevi inače su se postavljali na procesijske putove iz zahvale, ali i kao znamen pobožnosti, pa se i prvotni drveni križ kojega je naslijedio pil Krista Spasitelja smjestio na raskrižju postavljajući granicu dokud seže uži centar grada.³⁷ Godine 1907./8. netko je ošteti i srušio križ koji se više nije mogao postaviti natrag te su Gospićani odlučili da podignu kapelicu na istom mjestu.³⁸ Zahvaljujući dobrotvornim priložima i angažiranosti pojedinaca, novac je ubrzo skupljen i već se 1908. godine planirala gradnja kapelice. Nedugo nakon toga donesena je odluka "da se podigne umjetno izgrađeni stup – obelisk – sa kipom Spasiteljevim."³⁹ Izradu ovog spomenika dobio je Stjepan Vukelić, s posebnim zahtjevom da kip Krista mora biti od kamena te postavljen dovoljno visoko na postamentu kako ga opet ne bi netko ošteti ili srušio. Izrada pila se revno pratila u lokalnim novinama i pred samo postavljanje odlučeno je kako će se napraviti velika proslava s procesijom od crkve Navještenja Blažene Djevice Marije do raskrižja Kaniške ulice i Ulice bana Josipa Jelačića na dan otkrivanja spomenika.⁴⁰ Blagoslov kipa je trebao obaviti gospićki župnik Franjo Canjuga uz asistenciju svećenika iz susjednih župa.⁴¹

Mirjane Vrsalović pripada opusu Stjepana Vukelića. (Razgovor s unukom S. Vukelića Mirjanom Vrsalović vođen 16. 10. 2012.)

³⁷ Kaniškom ulicom bi dolazili i hodočasnici kapucini iz Karlobaga, koji su još u prvoj polovini 18. stoljeća osnovali kapucinski samostan u Kaniži.

³⁸ (-). Križ u Kaniškoj ulici. // *Hrvat*, god. XV, 19. 09. 1908. br. 37, 3.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Na dan blagoslova kipa Isusa Krista uredila se čitava Kaniška ulica kuda je imala procesija proći, podignuta su tri slavoluka, postavljene zastave, a na blagoslov su pristigli svećenici iz Bilaja, Trnovca, Novog i Ribnika. U procesiji su sudjelovali i članovi gospićkog glazbenog društva, te učenice djevojačke škole. (-). U slavu Isusa Krista! // *Hrvat*, god. XV, 10. 10. 1908, br. 40, 2.

⁴¹ (-). Blagoslov kipa u kaniškoj ulici. // *Hrvat*, god. XV, 03. 10. 1908, .br. 39, 2.

Sl. 4. Spomenik obitelji Štimac, Stjepan Vukelić (1903.) (foto. A. Došen)

Sl. 5. Kip Krista Spasitelja na križanju Kaniške ulice i Ulice bana Josipa Jelačića u Gospiću, Stjepan Vukelić, 1908., (foto. A. Došen)

Domaći list *Hrvat* donosi ove vijesti: "*Stup je visok 5 met., a izradjen je većinom od samoga mramora. To remek – djelo bilo bi na ures svakoga velegrada. – Stup je već skoro gotov i biti će uspostavljen za koji dan.*"⁴² Budući da je ovo bio jedan od rijetkih javnih spomenika podignutih u Gospiću i pri tome iznimno popraćen tadašnjim medijima, potaknuta je rasprava među tadašnjim građanstvom kako bi takav jedan umjetnički rad ipak trebao biti postavljen na nekom drugom "doličnom" mjestu. Više od stotinu godina poslije pil Krista Spasitelja i dalje stoji na istome mjestu u Kaniškoj ulici. Postament je izrađen u betonu i povišen je za jednu stubu s jednostavnim profilacijama, čije su bočne plohe lišene dekoracije te završavaju polukružnim lukom. Iznad toga se nalazi jednostavna visoka baza stupa koja nosi stup od crnog mramora s vidljivim entazisom te kompozitnim kapitelom. Povrh kapitela smještena je figura Krista Spasitelja koji stoji na polukugli. Krist ima ispruženu desnu ruku, a lijevom se drži za prsa, s glavom u blagom otklonu. Skulptura je vrlo dobro očuvana i ostala je *in situ* i nakon tri rata.

Zaključak

U vrlo bogatom stvaralačkom kiparskom i klesarskom opusu Stjepana Vukelića nalazi se svakako i mnoštvo radova koje je radio izvan grada Gospića. Pregledavanjem serijskih publikacija u Hrvatskom državnom arhivu u Gospiću nije se moglo zaobići ime Stjepana Vukelića koji je bio ugledan član gospićkog građanskog društva početkom 20. stoljeća. Uz spomenute radove koje je izvodio po Gospiću u domaćim novinama su se spomenuli još neki, poput oltara novosagrađene crkve u Podlapcu iz 1910. ili nadgrobnih spomenika podignutih na grobljima u okolici Gospića. Iako nije bio jedini klesar angažiran na izradi spomenika u gradu, svakako je bio jedan od najtraženijih i najangažiranijih u razdoblju od dolaska u Gospić 1900. pa do početka Prvog svjetskog rata. Plan Stjepana Vukelića, kako je sam rekao, bio je vratiti se u Gospić i otvoriti obrt koji je očigledno bio u deficitu, odnosno nije ga ni bilo. Ambiciozan plan o velikom obrtu i udruženoj organizaciji s dvojicom drugih kipara kratko je potrajao, pa već od 1902. Vukelić nastavlja sam s radom na gospićkom tržištu. Zasigurno je da mu uvjeti nisu pružali veliku zaradu, no svoj opstanak može zahvaliti izradi mnogobrojnih nadgrobnih spomenika čija potražnja nikad nije opala, samo se u njega ubrzo pretvorila u serijsku proizvodnju koja je bila najisplativija. Vjerojatno mu je, kao samostalnom klesaru, s tek ponekim šegrtom koje je tražio u oglasima po lokalnim novinama, itekako odgovarala izrada jednostavnih i skromnih ploča-stela koje nisu zahtijevale previše

⁴² (-). Križ u kaniškoj ulici. // *Hrvat*, god. XV, 19. 09. 1908. br. 37, 3.

angažmana. Grobnica obitelji Nikšić, koja se nalazi nasuprot Rendićeva spomenika obitelji Pavelić (nažalost bez poprsja Hercegovke koja je ukradena), može se svrstati među najljepše ukrase gospićkog gradskog groblja Marije Magdalene s početka 20. stoljeća. I pokraj toga što se opus Vukelića u Gospiću temelji na izradi nadgrobnih spomenika, a pil Krista Spasitelja jedini pripada javnoj skulpturi na otvorenom, ne možemo izbjeći i njegovu valorizaciju usprkos manjku drugih spomenika devocionalne umjetnosti.⁴³

Literatura

- (-). Blagoslov kipa u kanižkoj ulici. // *Hrvat*, god. XV., 03.10.190839, 2.
- (-). Hrvatski mramor. // *Narodne novine*, god. LXVI, 14.11.1900., 261, 2.
- (-). Križ u kanižkoj ulici. // *Hrvat*, god. XV., 19.09.1908., 37, 3.
- (-). Nove gradnje. // *Ličanin*, god. II., 01.06.1887., 11, 4.
- (-). I. lička klesaona. // *Katolički list*, tečaj 54, 09.04.1903.; 15, 182.
- (-). Prva lička klesaona. // *Hrvat*, 30.07.1900., 14, 3.
- (-). Požar. // *Hrvat*, god. XIV., 15.05.1907., 35, 3.
- (-). Raznobojni velebitski mramor. // *Hrvat*, 13.08.1900., 15, 3.
- (-). U slavu Isusa Krista! // *Hrvat*, god. XV, 10.10.1908., 40., 2.
- Bazilika Srca Isusova u Zagrebu. // *Isusovačka baština u Hrvata*. / Maruševski, Olga. Zagreb: Muzejsko-galerijski centar, 1992, 152.
- Katalog obrtno-industrijskih izložaba Trgovačko-obrtnog muzeja u Zagrebu 1904. Zagreb, Dionička tiskara u Zagrebu, 1904, 57.
- DAMJANOVIĆ, Dragan. Nadgrobnji spomenici Heramna Bollé-a i Obrtne škole na Mirogoju u Zagrebu. // *Peristil* 53(2010), 89-104.
- PAVELIĆ, Ante. Ivan Rendić o "kritici" Vukelićevoj. // *Starčevićanac*, 15.08.1907., 30, 3.
- VUKELIĆ, Stjepan. Dva nadgrobnja spomenika. // *Hrvat*, god. XIV., 20.07.1907., 50, 1.
- VUKELIĆ, Stjepan. Dva nadgrobnja spomenika. // *Hrvat*, god. XIV., 31.07. 1907., 53, 2.
- VUKELIĆ, Stjepan. Pavelić zove u pomoć Rendića. // *Hrvat*, 28.08.1907., 60, 3.

⁴³ Zahvaljujem gospodinu Nikoli Vukeliću i gospođama Mirjani Vrsalović i Mireni Pavlović (rod. Puškarić), unukama Stjepana Vukelića, na pruženim informacijama o životu i radu S. Vukelića.

DRŽAVNI ARHIV U ZAGREBU

- DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Svjedodžbe absolviranih naučnika Kr. obrtne škole u Zagrebu, sign. 21748
- DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Razrednica I. razreda 1886/7., sign. 22417/1
- DAZG-135 Državna središnja obrtna škola, Serija 7: Pedagoška dokumentacija, Razrednica III. razreda šk.god. 1892/3., sign. 22417

"THE FIRST LIKA STONEMASON'S WORKSHOP FOR CONSTRUCTION AND ART"
AND THE WORK OF STJEPAN VUKELIĆ IN GOSPIĆ

Summary

At the beginning of the 20th century Gospić didn't have a stonemason, or a sculptor or any kind of craftsman operations which would satisfy the demand of citizens for the constant necessity of tombstone monuments or the municipality for building public sculpture and sculptural plastic. The main entrance to Gospić's town Mary Magdalena cemetery contains graves from the second half of the 19th century, and they were, along with Neo-Gothic chapel of Mary Magdalena, erected in 1856 on the cemetery, testimony to some past days when Gospić experienced a rapid economic development and progress. The creator of many tombstone monuments in the cemetery was Stjepan Vukelić, who in 1900 in Gospić, along the cooperation of two more stonemasons Tomo Zorica and Josip Beuc, opened the "First Lika stonemason's workshop for construction and art". In the period from 1900 until the start of the First World War, Vukelić was the most represented stonemason in the Gospić region, and besides the tombstone monuments attributed to him there is also the work on the pillar of Christ the Saviour in Kaniška Street in Gospić.

Keywords: First Lika stonemason's, Stjepan Vukelić, Gospić, tombstone monuments, pillar of Christ the Saviour